

Asia: VN/26572/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta

1. Yleiset kommentit

Lausuntonne yleisesti esityksestä

Hämeen sovittelutoimisto pitää esitystä kannatettavana ja pitää odotettavana, että järjestämisvastuun siirto oikeusministeriölle vahvistaa rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminnan asemaa osana oikeusturvapalveluiden ja rikollisuuden ehkäisyn kokonaisuutta. Järjestämisvastuun siirron perusteltavuudesta huolimatta Hämeen sovittelutoimisto pitää erittäin tärkeänä, että sovittelupalvelu säilyttää siirrossa osapuolten elämänlaadun kohentumiseen tähtäävän ja kuntouttavan luonteensa ja palvelun osapuolille tuottamat psykososiaaliset hyödyt tunnustetaan ja tunnistetaan jatkossakin. Lisäksi Hämeen sovittelutoimisto katsoo, että nykyisen palveluntuottajamallin säilyessä tällä esityksellä ei saavuteta niitä valtakunnallista tasavertaisuutta tavoiteltavia hyötyjä, joita palvelun valtiollistamisella olisi ollut. Tästä syystä sovittelupalvelun valtiollistaminen tulisi jatkossa pitää tavoitteena nyt tavoiteltavien lakimuutosten lisäksi.

Lausuntonne vaikutusten arvioinnista

-

2. Ehdotukset palvelujen järjestämisvelvollisuudesta ja valvonnasta (Sovittelulaki 7 ja 7a §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Hämeen sovittelutoimisto pitää järjestämisvelvollisuuden siirtoa Oikeuspalveluvirastolle kannatettavana ja perusteltuna. Erittäin tärkeänä pidetään esityksen osalta sitä, että nykyisen palveluntuottajamallin säilyessä palvelujen järjestämisvelvollisuus sisältää palveluntuottajasopimusten ja siten palvelun valtakunnallisen saatavuuden lisäksi Oikeuspalveluviraston velvollisuuden sovittelun ohjauksesta, seurannasta ja kehittämisestä.

3. Ehdotukset neuvottelukuntaa koskeviksi muutoksiksi (Sovittelulaki 6 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Hämeen sovittelutoimisto ei kannata esitystä neuvottelukunnan harkinnanvaraisuudesta vaan pitää kannatettavana että jatkossakin laintasoisesti turvattaisiin se, että sovittelutoiminta saa valtakunnalliselta ja monialaiselta asiantuntijaryhmältä ohjausta ja tukea toiminnan kehittämiseen ja monialaisen toimialarajat ylittävän yhteistyön edistämiseen.

4. Ehdotukset tietojensaantioikeudesta (Sovittelulaki 15, 16 ja 25 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Esitystä pidetään kannatettavana. Erittäin tärkeänä pidetään sitä, että sovittelutoimistolla on riittävä tiedonsaantioikeus sovittelun edellytysten selvittämiseksi. Tämä tukee palvelun käyttömahdollisuuksien kasvattamista esimerkiksi oppilaitosyhteistyössä.

5. Ehdotukset julkisuuslain soveltamisesta (Sovittelulaki 20 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

21§ ja 20§ osalta on syytä täsmentää, liittyykö vapaaehtoissovittelijan vastuu salassapitoon vai muihin velvoitteisiin. Esityksen osuus salassapidosta on kannatettava ja vahvistaa jo nykyistä käytäntöä, jossa sovittelijat sitoutuvat vaitiolovelvollisuuteen ja tiedon turvalliseen käsittelyyn. Mikäli sovittelijalle asetetaan rikosoikeudellinen vastuu muiden tehtävien kuin vain salassapidon osalta, sen laajuus tulee määritellä selkeästi jotta sovittelijoiden oikeusturva toteutuu ja jotta rakenteilla voidaan turvata jo nykyisellään erittäin vaativaa vapaaehtoistyötä tekeviä sovittelijoita. On muistettava, että restoratiivisen oikeuden ytimessä vastuu esimerkiksi sopimuksen tekemisestä ja sen tyydyttävästä sisällöstä on myös sovitteluun osallistuvilla asiakkailla.

Hämeen sovittelutoimiston huolena on, että epätarkkuus rikosoikeudellisen vastuun soveltamisessa sovittelijoihin voi vaikeuttaa sovittelijoiden rekrytointia ja toimintaan sitouttamista. Tämän vuoksi pykälä tulee avata tarkemmin, että mitä sovittelijan tehtäviä esityksessä tarkoitetaan.

6. Ehdotukset siirtymäsäännöksi (Sovittelulaki)

Kommenttinne ehdotuksesta

15§ olisi hyvä saada voimaan mahdollisimman pian

7. Ehdotus talous- ja velkaneuvonnan erottamiseksi oikeusaputoimistoista (Laki Oikeuspalveluvirastosta 1, 2, 4 ja 9 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

8. Ehdotus esteellisyssäännöksistä (13 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

9. Ehdotus asiakkaan ohjaamiseksi toiseen toimistoon mm. esteellisyystilanteissa (14 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

10. Ehdotus Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston johtajaa koskeviksi säännöksiksi (4, 9 ja 15 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

11. Muut huomiot

-

Jotta sovittelupalvelu voi saavuttaa, vahvistaa ja vakiinnuttaa asemansa osana valtakunnallisia oikeusturva ja rikosentorjuntapalveluita, tulee sovittelulain 8§ palvelun tuottamisesta ottaa tarkasteluun ja jatkaa palvelun valtiollistamisen tavoitetta. Valtakunnallisesti sovittelupalveluiden palveluntuottajissa on tällä hetkellä paljon hajontaa. Organisaatiot ovat hyvin eri kokoisia ja esimerkiksi tietoturvaan ja teknisiin ratkaisuihin liittyvän osaamisen resursointi vaihtelee pienten yhdistysten yhdestä henkilöstä hyvinvointialueiden isoihin yksiköihin. Sovittelutoiminnan ammattihenkilöstöstä suurin osa on sosiaalialan korkeakoulutettuja.

Tästä syystä on kiinnitettävä aivan erityistä tarkkuutta siihen, että Oikeuspalveluvirasto järjestämisvelvollisuudessaan huolehtii palveluntuottajien riittävän tarkasta ohjeistamisesta ja seurannasta, jotta sovittelutoimintaa käytännössä tuottavan sovittelun ammattihenkilöstön ja vapaaehtoissovittelijoiden toimintaedellytykset omissa toimintaympäristöissään ovat sellaiset, etteivät he joudu esimerkiksi palveluntuottajan käyttämien teknisten ratkaisuiden ja rakenteiden vuoksi toimimaan tietämättään pykälien 20§ ja 21§ vastaisesti. Rikos- ja riita-asioiden sovittelutyö on sekä sovittelun ammattihenkilöstölle ja vapaaehtoissovittelijoille jo nykyisellään erittäin vaativa tehtävä, joten rakenteiden tasolla tulee huolehtia että työtä voidaan tehdä turvallisesti ja sääntöjä ja ohjeita noudattamalla ilman yksilöille koituvia mahdollisia rikosoikeudellisia seurauksia.

Lisäksi Hämeen sovittelutoimisto haluaa lausua, että vapaaehtoistyön osuus koko sovittelupalvelun tuottamisessa tulee hahmottaa ja tunnustaa erityisen hyvin. Vapaaehtoistyön koordinointi, ohjaus, valvonta ja johtaminen on sovittelun ammattihenkilöstöltä erityistä osaamista vaativaa työtä, jonka vaativuus tulee tunnistaa. Lisäksi haluamme lausua, että vapaaehtoistyöntekijöiden tuesta,

motivoinnista, ymmärryksestä heidän merkittävästä osuudestaan osana palvelun toteutumista ja laadukkaiden toimintaedellytysten turvaamisesta tulee huolehtia erityisen hyvin.

Thynell Siiri
Hämeen sovittelutoimisto